
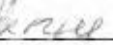

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії**

«З А Т В Е Р Д Ж У Ю»
Декан факультету суспільних наук
проф., д.політ.н. Остапець Ю.О.
«02» 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітня програма: Філософія

Статус дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Німецька класична філософія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки** спеціальності **033 Філософія** освітньої програми **Філософія**.

Розробник: канд. філос. н. Дербак А.П., доцент кафедри філософії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засідання кафедри філософії протокол №11 від 29 червня 2021 року

Завідувач кафедри доц. к.філос.н. Левкулич В. В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук протокол № 8 від 01 липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії к.пед.н., доц. Попадич О.О.

© Дербак А.П., 2021 рік

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	3-й (бакалавр)	3-й (бакалавр)
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,5 самостійної роботи студента – 4,5	5-й	5-й
	Лекції:	
	54 год.	24 год.
	Практичні (семінарські):	
	36 год.	0 год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	0 год.	год.
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	90 год.	156 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «**Німецька класична філософія**» є формування у студентів розуміння історії філософії як цілісного процесу, який відображає світоглядний розвиток людства. Спираючись на концепції класиків німецької філософії епохи Просвітництва, забезпечити засвоєння студентами основних тенденцій і концепцій, породжених німецьким Просвітництвом 18 - перш. пол. 19 ст.; усвідомлення ними специфіки та предметного поля досліджень класичної ідеалістичної філософії, розуміння місця її та ролі в історії європейської та світової філософії.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК-1 - розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій й їх тлумачення

Спеціальні:

ПК-1 - розуміння сутності філософії та її роль в історії культури, специфіки взаємин філософії з іншими формами духовного життя людства (релігією, наукою, мистецтвом);
ПК-2 – знання основних етапів розвитку світової філософської думки та сутності поглядів видатних філософів античності, Європейського середньовіччя, Нового часу, сучасної західної філософії, вітчизняної філософської традиції і східних релігійно-філософських вчень ;

ПК-3 - володіння проблематикою основних філософських дисциплін ;

ПК-4 – розуміння історичності людського буття, багатоманітності культур і цивілізацій ;

ПК-6 – розуміння основних закономірностей розвитку природи і суспільства та місця людини у світі.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Німецька класична філософія**» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Філософія»:

«Філософія Стародавнього Сходу»

«Антична філософія»

«Філософія середніх віків та Відродження»

«Філософія Нового часу»

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Філософія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність продемонструвати знання та розуміння основного комплексу знань за навчальною програмою. Рівень знань цих основ повинен бути базовим, тобто рівнем, необхідним для роботи в традиційних сферах застосування.	ПР1
Аналізувати теоретичний зв'язок та взаємовплив філософських шкіл і традицій	ПР10

Складати порівняльні характеристики різних філософських традицій у відповідності з історичними умовами їх формування	ПР11
Критично осмислювати основні ідеї світової філософської спадщини та формувати власну теоретичну позицію	ПР12
Визначати специфіку суспільних явищ і процесів, духовних реалій	ПР13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «**Німецька класична філософія**»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати авторів, їх твори і доктрини, зміст філософських дискусій даного періоду, філософську термінологію німецької класичної філософії.	ПР1
Розуміти спадковість ідей німецької класичної філософії та вміти визначати її вплив на подальший розвиток філософії	ПР10
Вміти порівнювати філософські системи, читати і коментувати філософські тексти,	ПР11
Вміти аналізувати філософські проблеми із залученням концептуального апарату німецької класичної філософії; викладати свої погляди на ту, чи іншу філософську проблематику німецької класичної філософії в письмовій роботі в формі есе та реферату.	ПР12
Розуміти суть діалектичного методу і вміти застосовувати його для аналізу різних форм суспільної свідомості.	ПР13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (п.5.2, 5.3), «Про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2.).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Німецька класична філософія» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (екзамен) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

1. Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; усна доповідь, захист реферату, презентації або проєкту).
2. Письмовий контроль (виконання практичних і творчих завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія), практичні (вправи, практичні роботи), наочні (ілюстрації, демонстрації).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж семестру проводяться два модульні контролю, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) №1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-4), а МК№2 відповідно змістового модуля 2 (теми 5-9), таблиця 2. У цій таблиці наведено також максимальну кількість балів з кожної теми, яку може отримати студент. Після проведення останнього заняття за кожним модулем, відповідно до розкладу, проводиться модульна контрольна робота.

Поточний контроль знань здійснюється за такими складовими: перевірка знань студента на семінарських заняттях, контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи. Кожен вид навчальної роботи студента оцінюється певною кількістю балів відповідно до нижче наведених **основних критеріїв**. Сумарна кількість балів за кожен вид навчальної діяльності наведена в таблиці 1.

Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння обґрунтовувати та відстоювати свою думку;
- виконання творчих завдань (есе);
- поточна контрольна робота;
- контрольні тестування;
- підготовка рефератів та їх захист;
- підготовка усних доповідей;
- доповідь з презентацією;
- підготовка проекту та його захист тощо.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	T4	Модульна контрольна робота	Сума
12	12	12	14	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T5	T6	T7	T7	T9	Модульна контрольна робота	Сума
10	10	10	10	10	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	6	12	6	12
Самостійна робота	1	8	1	8
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	2	10	2	10
Есе	2	10	2	10
Реферат	1	5	1	5
Доповідь з презентацією	2	5	2	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Допуск студента до підсумкового контролю знань здійснюється відповідно до діючих в університеті вище зазначених положень.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в комплексній (абоусній) формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі. До екзаменаційного білету включено три теоретичні питання.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Бали, отримані студентом конвертуються в підсумкову оцінку з дисципліни у відповідності до шкали оцінювання (таблиця 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- характер відповідей на поставлені питання (вичерпність, чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння оперувати фаховою інформацією, і насамперед визначеною обсягом програми цієї навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- здатність формулювати власні аналітичні висновки та оцінки різних аспектів предмету вивчення цієї дисципліни.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

6. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I

Філософія німецького Просвітництва. Філософська система І.Канта.

Змістовний модуль 1

Феномен німецької класичної філософії як продовження ідей німецького Просвітництва. Трансцендентальна філософія І.Канта.

Тема 1.

Загальна характеристика та особливості німецької класичної філософії.

Історичні передумови становлення німецької класичної філософії. Соціальний, політичний та ідейний контекст формування основних ідей німецької філософії. Вплив німецького та французького Просвітництва. Вплив Великої Французької революції. Революційні зміни в природознавстві. Вільнодумство та релігія. Критика релігії як прихована форма політичної боротьби проти обскурантизму та пережитків феодалізму. Інтенсивність та глибина розвитку німецької філософської думки, її проблематика.

Джерела розвитку німецької класичної філософії. Роль філософської містики 14-16 ст. Ідеї апофатизму та їх роль в становленні діалектики німецької класики.

Предметне поле та специфічні риси німецької класичної філософії.

Тема 2.

Німецьке Просвітництво XVIII ст. та його ідейні джерела.

Феномен німецького Просвітництва та його риси. Вплив ідей Реформації. Спроба дати відповідь на проблеми та питання, що були поставлені філософією Нового часу та Просвітництва. Специфіка німецького Просвітництва; основні його напрямки: німецький пієтизм; німецький спінозизм, теоретична та популярна філософія, лямбнеціанство. Система філософії Х.Вольфа та його роль у розвитку німецького Просвітництва. Творчість Г.-Е. Лессінга. Історизм Й.-Г. Гердера. Натурфілософські та історіософські ідеї Й. В. Гете. Німецька філософська спадщина як титанічний синтез попередньої філософської культури і водночас – прорив у нове проблемне поле філософствування.

Тема 3.

Іммануїл Кант – основоположник німецької класичної філософії. Основні положення філософії докритичного періоду.

Життєвий та творчий шлях І.Канта. Основні ідеї докритичного періоду творчості І.Канта:

а) «Фізична монадологія» І.Канта; природничонаукова проблематика та основні твори, присвячені цій темі.

б) метафізичні погляди І.Канта: *Час* як умова чуттєвого сприйняття та перший формальний принцип світу, що сприймається чуттями, запорука цілісності сприйнятих феноменів. *Простір* як чисте споглядання, суб'єктивна та ідеальна основа істинності наших відчуттів.

Тема 4. Трансцендентальна філософія Іммануїла Канта.

Теорія пізнання.

Кантіанський переворот у філософії. Головні проблеми та задачі «Критики чистого розуму». Поняття трансцендентного і трансцендентального. Априорі та апостеріорі. «Річ сама по собі» та «річ для нас» як означення ноуменального і феноменального світу.

Структура основного гносеологічного твору І.Канта. Три ступені пізнання та їх специфіка:

Частина I. «Трансцендентальна естетика» - Як можлива математика та геометрія? Априорні форми чуттєвості – Простір і Час. Проблема переходу чуттєвих даних в розсудок. Творча робота уяви та її роль.

Частина II. «Трансцендентальна аналітика» - Як можливе природознавство? Априорні аналітичні та синтетичні судження. Категорії як априорні форми розсудку. Таблиця категорій «Критики чистого розуму». Схематизм мислення. Трансцендентальна єдність апперцепції.

Частина III. «Трансцендентальна діалектика» - Як можлива метафізика? Визначення предмету метафізики: три трансцендентальні ідеї (душа, світ, Бог). Відповідність цих ідей структурі метафізики (психологія, космологія та теологія). Ідеї як форми розуму. Трансцендентальність і антиномічність ідей. Чотири антиномії Канта, їх специфіка. Регулятивна і системотворча функція розуму. Критика раціональної теології.

Практична філософія.

Основні положення практичної філософії Канта в роботах «Основи метафізики моральності», «Критика практичного розуму», «Метафізика нравів». Викладення та обґрунтування Кантом етичної концепції в цих творах. Критика Кантом євдемонізму та релігійно-теологічних концепцій моралі.

Обґрунтування поняття «метафізики моральності». Емпірична («практична антропологія») та раціональна (мораль) складові етики. Встановлення вищого принципу моральності як основна мета етичної філософії Канта. Обов'язок та щастя людини. «Моральний закон» і «практичне правило». Моральний і не моральний вчинок: їх природа та сутність. «Добра воля» та умови її здійснення. *Обов'язок* – основоположне поняття кантівської етики. «Вчинок з почуття обов'язку» як мірило етичної цінності самого вчинку. Два типи принципів, якими керується розум у спрямуванні волі: *закони* (об'єктивний принцип воління) та *максими* (суб'єктивний принцип воління). Поняття *імперативу*. Категоричний імператив Канта як загальний і необхідний закон моральності, законівідповідність абсолютній меті. Три взаємопов'язані форми вираження Кантом категоричного імперативу: «формула універсалізації», «формула персональності», «формула автономії». Априорність моральності та її автономія. *Постулати практичного розуму*: свобода, безсмертя душі, Бог. Нормативізм та ригорізм етики Канта. Гуманістичний зміст категоричного імперативу.

Прикладна практична філософія.

Філософія релігії. Трактат «Релігія в межах тільки розуму». Кантівська концепція походження і природи релігійних вірувань. Бог як гарант здійснення моральності у феноменальному світі.

Філософія права. Правова концепція Канта як глибоке і оригінальне філософське вчення, концептуалізація правових ідеалів майбутньої ліберальної цивілізації. Трактат «Метафізичні засади вчення про право». Про «чисте, строге право», різницю між *моральністю* і *легальністю*. Значення і мета права. Форми держави за формою панування (автократія, аристократія і демократія) і способом управління (республіканська і деспотична держава).

Філософія історії. Зло, поділ праці і антагонізм як рушійні сили історії. Про природу людини. Роль антагонізмів у історичному поступі людства. «Вчення про вічний мир» як завершення прикладної етики. Мир – історична необхідність. Шлях подолання війн – створення *союзу народів*

Естетика і телеологія.

Трактат «Критика здатності судження»: проблеми естетики та телеології. Роль здатності судження у системі людських здатностей. Здатність судження – доцільність – мистецтва. Незацікавленість та всезагальність судження про прекрасне. Про природу естетичного як виду людської діяльності. Безцільна доцільність і необхідність судження про прекрасне. Аналітика «високого». Роль естетичного чуття та творчої уяви. Проблема біологічної телеології. Поняття *цільової причини* як евристичного принципу в поясненні живої природи. Дедукція естетичних суджень.

Філософська антропологія.

Педагогічні ідеї. Про моральний обов'язок філософа.
Історичне значення філософії І.Канта.

МОДУЛЬ II.

Німецький ідеалізм

Змістовний модуль 2.

Розвиток німецької класичної філософії в післякантівський період: від Фіхте до Фоєрбаха.

Тема 5.

Суб'єктивний ідеалізм Й.-Г. Фіхте.

Життєвий шлях та філософська діяльність Фіхте. Основні засади філософії Фіхте. «Науковчення» як філософія суб'єктивності. Спроба «виправити» Канта.

Філософія як відповідь на питання про людське призначення взагалі та засоби його здійснення. Критицизм та догматизм (спінозизм). Принцип Я як субстанціалізація Фіхте кантівської трансцендентальної єдності апперцепції. Три основоположення Фіхте та їх потрактування. Діалектика основоположень. Прорив вузького горизонту формальної логіки із збереженням певного формалізму.

Поняття інтелектуальної інтуїції. Продуктивна здатність уяви та розсудок. *Дедукція теоретичних здатностей.* Поняття рефлексії та рефлексії над рефлексією, її ступені (чуттєвість – образ, розсудок – уява, розум – судження). Теоретичне науковчення – теорія пізнання Фіхте.

Вчення про практичне “Я”. Основна форма теоретичного Я – уява; основна форма практичного Я – потяг, прагнення. Потяг до об'єкту: потяг до задоволення і до самостійності. Етика діяльності і свободи. Категоричний імператив Фіхте: різні формулювання. Історична точка зору на свободу.

Філософія історії права і держави. Ідеалістична телеологія. Ідея “замкненої торгової держави”. П'ять епох в історії людства: стан невинності людського роду, початок гріховності, стан завершення гріховності, початок виправдання, стан завершеного виправдання та освячення.

Творчість Фіхте берлінського періоду. Спроби пом'якшити суб'єктивність ідеалістичної установки. Абсолютне знання. Поняття абсолютного суб'єкту. Поворот до релігії. Соціально-політичні погляди.

Історичне значення філософії Фіхте. Специфіка фіхтеанського суб'єктивного ідеалізму від. Внесок Фіхте в розвиток діалектики як логіки. Оцінка філософії Фіхте С.М.Булгаковим (“Трагедія філософії”). Творчий доробок Фіхте в усвідомлення природи людської суб'єктивності.

Тема 6

Філософія Фрідріха Вільгельма Йозефа Шеллінга

Життя та творчий шлях Ф.В.Й. Шеллінга. Основні принципи філософської системи Шеллінга. Періоди творчості. Від науковчення Фіхте до натурфілософської діалектики. Про ідеальну сутність природи. Поняття потенціювання. Ідеалістичне конструювання матерії. Поняття полярності. Життя як універсально-сутнісна форма усякого буття.

«Система трансцендентального ідеалізму». Вплив фіхтевських ідей та критика філософії Фіхте. Найвищий принцип знання. Теоретична філософія. Дедукція абсолютного синтезу. Теорія продуктивного споглядання. Поняття інтелектуальної інтуїції як основна всякого пізнання. Продуктивна уява. Від продуктивного споглядання до рефлексії. Від рефлексії до абсолютного акту волі.

Натурфілософія. *Безкінечний суб'єкт* замість фіхтеанського Я, його обґрунтування. Натурфілософія як о-кінцевлення безкінечного суб'єкта. Стадії проявлення безкінцевого суб'єкта: від найпростіших організмів до людської самосвідомості. Дві основні частини органічного. Ступені розвитку свободи через тріаду: усвідомлення кінечності, усвідомлення безкінечності, синтез (свобода, що накладає сама на себе певні обмеження). Свобода на рівні роду та на рівні індивіда. Три форми усвідомлення індивідом свободи: мистецтво, релігія та філософія.

Практична філософія. Проблема свободи в роботі «Філософські дослідження». Проблема відчуження в історії. Проблема гармонії між об'єктивним і суб'єктивним. Основні положення телеології. Філософія природних цілей. Філософія мистецтва в «системі трансцендентального ідеалізму». Проблема походження зла в трактаті «Бруно, або про божественне та природне началоречей». Особливість основних положень праці «Філософія мистецтва».

Філософія міфології та філософія одкровення.

Філософія одкровення як завершальний етап розвитку філософської системи Шеллінга. Міфологія у двох перспективах: *міф як форма мислення* і *міф як історична форма становлення самого буття*. Принципово новий погляд на міфологію; спроба синтезувати емпіричний та теоретичний підхід при розгляді її. Особливості міфологічної свідомості. Про природу Богів в міфології (не алегоричний, а тавтологічний їх характер). Виникнення політеїзму із теїзму. Божественне одкровення як опосередковане відношення людини до Бога.

Тема 7

Філософія абсолютного ідеалізму Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля

Життя та філософська спадщина Г.В.Ф. Гегеля. Основні твори. Гегель і Просвітництво. Джерела діалектики Гегеля. Праці молодого Гегеля. Відношення до релігії. Проблема “позитивної релігії”. Ідеал та реальність. Вплив Шеллінга. Республіканські ідеї. Нарис суспільно-політичних поглядів молодого Гегеля.

«Феноменологія духу» як філософська програма Г.В.Ф. Гегеля

Основні ідеї “Передмови”. “Обертання” свідомості. Від предметної свідомості до самосвідомості. Праця і боротьба. Панування та рабство. Проблема “нешасної свідомості”. Розсудок і розум. Діалектика відчуження і свободи. Поняття духу. Принцип історизму. Поняття абсолютного знання. Значення праці “Феноменологія духу” у становленні гегелівської системи абсолютного ідеалізму.

Система Гегеля: основні елементи, принципи побудови. Обґрунтування ідеалізму, абсолютна ідея як вихідний принцип філософської системи; принцип тотожності логічного та історичного; принципи діалектики.

«Енциклопедія філософських наук» як система філософії Г.В.Ф. Гегеля

«Наука логіки»: предмет і структура філософії як науки; онтологізація логіки та панлогізм; три ступені «логічного». Радикальне переосмислення Гегелем предмету логіки як науки про мислення. Поняття мислення у Гегеля. Створення діалектичної логіки як наукової системи. Смысл гегелівського панлогізму. Принцип тотожності буття і мислення, його раціональний зміст. Діалектична та формальна логіка: проблема співвідношення. Розсудок та розум в діалектичній логіці. *Вчення про буття*. Три відношення мислення до об'єктивності. Буття – ніщо – становлення. Тріадичний характер розгортання діалектики категорій. Якість – кількість – міра. Буття-в-собі, буття-для-іншого, буття-для-себе. *Вчення про сутність*. Сутність та явище. Рефлексивні визначення сутності. Протилежність та суперечність. Основа. Категорія “форма”. Форма та матерія. Форма та зміст. Формальна та змістовна форма. Явище, існування, дійсність. Взаємодія та причинність. *Вчення про поняття*. Поняття в формальній та діалектичній логіці. Принцип виведення понять та їх взаємозв'язок (тріада теза-антитеза-синтез). *Категорії-рефлексії-поняття*. Одиничне, загальне, особливе. Гегелівська класифікація суджень. Умовивід. Поняття ідеї. *Вчення про метод*. Телеологія. Обґрунтування законів та категорій діалектики в “Науці логіки”. Основні принципи діалектики: сходження від абстрактного до конкретного, єдність історичного та логічного, єдність початку і принципу, тотожність протилежностей.

Методологічні принципи побудови філософської системи. Протиріччя між методом і системою.

Ступені об'єктивації духу в природі і суспільстві:

1. Натурфілософська концепція.
2. Філософія історії.
3. Філософія права. Теорія громадянського суспільства і держави.
4. Філософія релігії.

Філософія природи. Гегель про співвідношення теоретичного та практичного відношення людини. Конкретні ідеї натурфілософії. Проблема розвитку природи. Механіка, фізика, органіка. Досягнення гегелівської натурфілософії.

“Філософія духу”. Діалектика та дух. *Вчення про суб'єктивний дух*: антропологія, феноменологія, психологія. Поняття душі. Об'єктивний дух. Абстрактне право. Мораль. Моральнісність. Сім'я. Громадянське суспільство. *Вчення про державу у праці “Філософія права”*.

“Філософія історії”. Поняття світового духу. Історичний процес як закономірне та поступове усвідомлення і здійснення свободи. Проблема свободи у філософії Гегеля. Здобутки та невдачі гегелівської філософії історії.

Вчення про “абсолютний дух”. Концепція релігії.

Естетичні погляди. Дух історизму. Концепція мистецтва. *Філософія* як “ідея, що мислить себе”. **Історико-філософська концепція.** *Філософія* як “ідея, що мислить себе”.

Школа Гегеля: еволюція німецького гегельянства. Правогегельянство (Габлер, Дауб, Ватке), “центр” (К.Розенкранц, К.Мінхелет), лівогегельянство (Д.Штраус, Б.Бауер). Вплив філософії Гегеля на формування поглядів молодого К.Г.Маркса.

Історичне значення філософії Гегеля.

Тема 8.

Філософські погляди Людвіга Андреаса Фейєрбаха.

Життя та філософський шлях Л.Фейєрбаха. Критика гегелівської філософії. Повернення до природи. Концепція сутності християнства. Релігія як відчуження людської сутності. Об'єктивна та суб'єктивна причини виникнення релігії. Людина як

головний предмет нової філософії. Поняття “сутнісних сил” людини. Мета та призначення культури. Особливості фейербахівського атеїзму. Сутність антропологічного матеріалізму. Матеріалістичне обертання спекулятивної філософії.

Діалектика Фейербаха. Діалогічний аспект діалектики. принцип тотожності буття і чуттєвості. Онтологія. Теорія пізнання. Проблема “серця”. Релігія в перспективі епох. “Релігія людини”. Етика. Універсалізація любові. Евдемонізм. Основні положення “філософії майбутнього”. Етика любові у фейербахівському розумінні. Історико-філософська концепція. Вплив ідей Л.А.Фейербаха на К.Маркса та Ф.Енгельса.

Тема 9.

Історична роль і місце німецької класичної філософії у світовій філософській спадщині.

Загальні висновки з історії німецької класичної філософії. Здобутки німецької класики: діалектика, гуманізм, філософія свободи, принцип діяльності, антропологічний вимір філософствування. Німецька класична філософія як живий компонент світової філософської культури. Переосмислення ідей та вчень німецьких філософів в марксизмі, неокантіанстві та неогегельянстві.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	У тому числі					
	Усього	лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Загальна характеристика та особливості німецької класичної філософії.	14	2	2			10
Тема 2. Німецьке Просвітництво XVIII ст. та його ідейні джерела.	20	6	4			10
Тема 3. І. Кант – основоположник німецької класичної філософії. Основні положення докритичного періоду.	16	4	2			10
Тема 4. Трансцендентальна філософія І.Канта	30	12	8			10
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	80	24	16			40
Модуль 2						
Тема 5. Суб'єктивний ідеалізм Й.-Г. Фіхте.	18	4	4			10
Тема 6. Філософія Ф.В.Й.Шеллінга	20	6	4			10
Тема 7. Філософія абсолютного ідеалізму Г.В.Ф. Гегеля	32	14	8			10
Тема 8. Філософські погляди Л.	16	4	2			10

Фейєрбаха.						
Тема 9. Історична роль і місце німецької класичної філософії у світовій філософській спадщині.	14	2	2			10
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	<i>100</i>	<i>30</i>	<i>20</i>			<i>50</i>
<i>Разом</i>	<i>180</i>	<i>54</i>	<i>36</i>			<i>90</i>

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	У тому числі					
	Усього	лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Загальна характеристика та особливості німецької класичної філософії.	14	2				12
Тема 2. Німецьке Просвітництво XVIII ст. та його ідейні джерела.	20	2				18
Тема 3. І. Кант – основоположник німецької класичної філософії. Основні положення докритичного періоду.	16	2				14
Тема 4. Трансцендентальна філософія І.Канта	30	4				26
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	<i>80</i>	<i>10</i>				<i>70</i>
Модуль 2						
Тема 5. Суб'єктивний ідеалізм Й.-Г. Фіхте.	18	2				16
Тема 6. Філософія Ф.В.Й.Шеллінга	20	2				18
Тема 7. Філософія абсолютного ідеалізму Г.В.Ф. Гегеля	32	6				26
Тема 8. Філософські погляди Л. Фейєрбаха.	16	2				14
Тема 9. Історична роль і місце німецької класичної філософії у світовій філософській спадщині.	14	2				12
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	<i>100</i>	<i>14</i>				<i>86</i>
<i>Разом</i>	<i>180</i>	<i>24</i>				<i>156</i>

6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Загальна характеристика німецької класичної філософії, її основні ідеї та представники	2
2	Німецьке Просвітництво XVIII ст. та його ідейні джерела.	4
3	Трансцендентальна філософія І.Канта: проблематика та основні категорії	6
4	«Критика практичного розуму»: етичні проблеми як смисловий центр кантівської філософії. Прикладна практична філософія Канта.	4
5	Науковчення Фіхте: основні положення Я-концепції	4
6	Система трансцендентального іdealізму Шеллінга. Філософія тотожності природи і духу.	4
7	Філософська програма Гегеля: «Феноменологія духу»	2
8	Система філософії Гегеля: «Енциклопедія філософських наук»	2
9	Діалектика Гегеля та його вчення про категорії: «Наука логіки»	2
10	Філософія історії та філософія права Гегеля	2
11	Етичні та соціально-політичні погляди Л.Фюєрбаха	2
12	Загальний підсумок здобутків та недоліків німецької класичної філософії	2
	Разом	36

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика та особливості німецької класичної філософії.	10
2	Німецьке Просвітництво XVIII ст. та його ідейні джерела..	10
3	Кант – основоположник німецької класичної філософії. Основні положення докритичного періоду.	10
4	Трансцендентальна філософія І.Канта	10
5	Філософія Й.-Г. Фіхте	10
6	Філософія Ф. В. Й. Шеллінга	10
7	Філософія абсолютного іdealізму Г.В.Ф. Гегеля	10
8	Філософські погляди Л. Фейєрбаха	10
9	Історична роль і місце німецької класичної філософії у світовій філософській спадщині.	10
	Разом	90

6.5 Індивідуальні завдання

У межах навчальної дисципліни «Німецька класична філософія» індивідуальна робота студента є варіативною і включає наступні завдання:

1. конспект із теми за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно;
2. ведення словника термінів;
3. конспект першоджерел;
4. підготовка усної доповіді, реферату, презентації або есе з окремої теми, питання чи вузької проблематики, яку студент узгоджує з викладачем.
5. підготовка проєктів з соціально-філософської проблематики тощо

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

ПК (IntelPentium 3,2 GHz/1GB/ 160GB/ Монітор 15" TFT), проектор EPSON EB-S6.
Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Библер В.С. Кант-Галилей-Кант. Разум Нового времени в парадоксах самообоснования. М., 1991.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. – К.: Либідь, 2001.
3. Бродецький О., Чорний І. Новочасний раціоналізм і післяпросвітницький ірраціоналізм. Чернівці, 2003.
4. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. К.: Четверта хвиля, 2001. (Лекція1Свідомість часу в Модерні та потреба його самозасвідчення, Лекція2 Гегелівське поняття Модерну)
5. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики. К.:Юніверс, 2000.- Т.1.- С.27-64.
6. Гегель Энциклопедия философских наук . М., 1974-1975.
7. Гегель Г. Энциклопедия философских наук. Наука логики. М.,1975.-452 с.
8. Гегель Г. Основи філософії права. К.: ЮНІВЕРС, 2000.
9. Гусев В.І. Західна філософія Нового часу. XVII – XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. –К.: Либідь, 2000.
10. Гулыга А. Кант. М., 1981.
11. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. М., 1978.
12. Длугач Т.Б. И.Кант: от ранних произведений к „Критике чистого разума”. М., 1990.
13. Железняк В.Н. Медиум. Опыт онтологического истолкования кантовской философии. Перм. гос. техн. ун-т. Пермь, 1997. 248 с.
14. Жучков В.А. Немецкая философия эпохи раннего просвещения (конец XVII - первая четверть XVIII в.) М., 1989.
15. История диалектики. Немецкая классическая философия. М., 1978.
16. Кант И. Критика чистого разума //Соч.: В 6 т. М., 1964. Т.3.
17. Кант И. Критика практического разума // Соч.: в 6 т. М., 1965. Т.4.Ч.1
18. Кант И. Критика способности суждения // Соч.: в 6 т. М., 1965. Т.5.
19. Кант И. Прологомены // Соч.: в 6 т. М., 1965. Т.4. ч.1
20. Кант І. Критика чистого розуму. К. : ЮНІВЕРС, 2000.
21. Кассирер Э. Жизнь и учение Канта. Санкт-Петербург: Университетская книга, 1997.
22. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVII начала XIX века. М., 1989.
23. Лабутин К.Н. Фейербах: философская антропология. – Свердловск, 1988.
24. Мамардашвили М.К. Кантианские вариации. М.: Аграф, 1997.- 312 с.
25. Нарский И.С. Кант. М., 1976.
26. Ортега-і-Гасет Х. Кант // Вибрані твори. К.:ОСНОВИ, 1994.
27. Ортега-і Гасет Х. Чиста філософія // Вибрані твори. К.:ОСНОВИ, 1994.
28. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т.2. Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та його послідовники. К.: ОСНОВИ, 1994.

29. Рассел Б. История западной философии. К.:ОСНОВИ, 1995.
30. Фейербах Л. К критике философии Гегеля // Избр. филос, произв. –М., 1955. –Т.1.
31. Фейербах Л. Сущность христианства // Избр. филос, произв. –М., 1955. –Т.2.
32. Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики. – М.: Изд-во «Русское феноменологическое общество», 1997.
33. Хайдеггер М. Основные проблемы феноменологии. Санкт – Петербург: Высшая религиозно-философская школа, 2001.
34. Чичков А.Г. Проблема онтологии в "Критике чистого разума" И.Канта и современность // Пробл. философии. – Киев, 1988. Вып. 77. - С. 119-126.
35. Шинкарук В.И. Теория познания, логика и диалектика И. Канта. –К., 1974.
36. Шеллинг Ф. Сочинения в 2 т. .- М.: Мысль, 1987.
37. Шраг К.О. Хайдеггер и Кассирер о Канте// Кассирер Э. Жизнь и учение Канта. Санкт-Петербург: Университетская книга, 1997.
38. Янарас Х. Нерозривна філософія. Нариси вступу до філософії.- К., 2000. – 314 с.

Допоміжна

1. Асмус В.Ф. Иммануил Кант. М. 1973.
2. Барбашина Э.В. Трансцендентальная философия Канта: онтология и история. Новосибирск. 2002.
3. Блох Э. Тюбингенское введение в философию. Екатеринбург. 1997.
4. Быкова М.Ф., Кричевский А.В. Абсолютная идея и абсолютный дух в философии Гегеля. М. 1993.
5. Вахтомин Н.К. Теория научного знания Иммануила Канта. М. 1986.
6. Виндельбанд В. Иммануил Кант // В.Виндельбанд. Избранное. М. 1995.
7. Виндельбанд В. От Канта до Ницше. М. 1998.
8. Вышеславцев Б. Этика Фихте. М. 1914.
9. Гайденко П.П. Парадоксы свободы в учении Фихте. М. 1990.
10. Гайденко П.П. Философия Фихте и современность. М. 1979.
11. Делез Ж. Критическая философия Канта: учение о способностях. Бергсонизм. Спиноза. М. 2000.
12. Длугач Т.Б. И.Кант: от ранних произведений к «Критике чистого разума». М. 1990.
13. Длугач Т.Б. Проблема единства теории и практики в немецкой классической философии. М. 1986.
14. Зиммель Г. Кант // Избранное в 2-х т. М. 1996. Т.1.
15. Ильенков Э.В. Диалектическая логика. М. 1984. (Очерки 3, 4, 5)
16. Ильин И.А. Философия Гегеля как учение о конкретности бога и человека. СПб. 1994.
17. Каландаришвили Г.М. Диалектика в «Основах общего наукоучения» И.Г.Фихте. Тбилиси, 1963.
18. Калинин Л.А. Проблемы философии истории в системе Канта. Л., 1978.
19. Кант и кантианцы. М. 1978.
20. Каримский А.М. Философия истории Гегеля. М. 1988.
21. Кассирер Э. Жизнь и учение Канта. СПб. 1997.
22. Киссель М.А. Гегель и современный мир. Л., 1982.
23. Кожев А. Идея смерти в философии Гегеля. М. 1998.
24. Лазарев В.В. Философия раннего и позднего Шеллинга. М. 1990.
25. Лёвит К. От Гегеля к Ницше. СПб. 2002.
26. Линьков Е.С. Диалектика субъекта и объекта в философии Шеллинга. Л., 1973.
27. Лукач Д. Молодой Гегель и проблемы капиталистического общества. М. 1987.
28. Малинин В.А., Шинкарук В.И. Левое гегельянство. Киев, 1983.
29. Мамардашвили М.К. Кантианские вариации. М. 1997.
30. Маркузе Г. Разум и революция. Гегель и становление социальной теории. СПб.

2000.

31. Мотрошилова Н.В. Путь Гегеля к «Науке логики». Формирование принципов системности и историзма. М. 1984.
32. Мотрошилова Н.В. Социально-исторические корни немецкой классической философии. М. 1990.
33. Нерсесянц В.С. Гегелевская философия права. М. 1974.
34. Перов Ю.В., Сергеев К.А., Слинин Я.А. Очерки истории немецкого классического идеализма. СПб. 2000.
35. Скрипник А.П. Категорический императив Иммануила Канта. М. 1978.
36. Соловьев В.С. Кант. Гегель // Соч. в 2-х т. М. 1988. Т.2.
37. Соловьев Э.Ю. И.Кант: взаимодополнительность морали и права. М. 1992.
38. Торубарова Т.В. О сущности человеческой свободы в немецком классическом идеализме. СПб. 1999.
39. Фейербах Л. К критике философии Гегеля. // Фейербах Л. Соч. в 2-х т. М. 1995. Т.1.
40. Фейербах Л. Основные положения философии будущего. // Фейербах Л. Соч. в 2-х т. М. 1995. Т.1.
41. Философия Гегеля и современность. М. 1973.
42. Философия Гегеля: проблемы диалектики. М. 1987.
43. Философия Канта и современность. М. 1974.
44. Фишер К. Кант. Фихте. Шеллинг. Гегель // История новой философии. СПб. 1902–1910. Т. 4–
45. Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики. М. 1997.
46. Хайдеггер М. Тезис Канта о бытии. Гегель и греки // М.Хайдеггер. Время и бытие. М. 1993.
47. Хёсле В. Гении философии нового времени. М. 1992.
48. Чернов С.А. Субъект и субстанция. Трансцендентализм в философии науки. СПб. 1993.
49. Шопенгауэр А. Критика кантовской философии // А.Шопенгауэр. О четвероюм корне...Мир как воля и представление. В 2-х т. М. 1993. Т.1.
50. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии // К.Маркс, Ф.Энгельс. Соч. Т.21.

Інформаційні ресурси

http://www.gumer.infobogoslav.Buks/Philos/Rassel/MZ_Index.php

<http://anthropology.ru/ru/text/sokolov-bg/ontologiyaontologii>

<http://logic.ru/ru/node/622>

<http://www.philosophy.ru/library/vopros/59.html>